

Πάμε σινεμά; Πρόγραμμα γνωριμίας με την τέχνη του κινηματογράφου. Η κινηματογραφική αφήγηση.

[Το σενάριο]

Το σενάριο περιγράφει με λέξεις τη δράση και τους διαλόγους της ιστορίας. Δεν είναι ούτε αφήγηση της ιστορίας με εικόνες και ήχους (όπως η τελική ταινία που θα δει ο θεατής σε προβολή) ούτε γραπτή αφήγηση της ιστορίας (όπως ένα μυθιστόρημα που διαβάζει ο αναγνώστης σε ένα βιβλίο). Είναι ένα περίεργο «κείμενο εργασίας» με περιγραφές και διαλόγους που δε διαθέτει τις αρετές ενός λογοτεχνικού κειμένου, δεν είναι δηλαδή καθόλου ελκυστικό για έναν αναγνώστη. Είναι όμως η αναλυτική παρουσίαση μιας ιστορίας που ένας ταλαντούχος σκηνοθέτης μπορεί να μετατρέψει σε συναρπαστική αφήγηση με εικόνες και ήχους, ενώ ένας μέτριος σκηνοθέτης θα μετατρέψει σε ανούσια και κουραστική αφήγηση-ταινία.

Μερικές φορές, ο σεναριογράφος βασίζει το σενάριό του σε ένα γνωστό λογοτεχνικό έργο, που όμως το προσαρμόζει στον τρόπο αφήγησης του κινηματογράφου, προσθέτοντας ή αφαιρώντας στοιχεία, σύμφωνα με τις δικές του απόψεις.

Πάμε σινεμά; Πρόγραμμα γνωριμίας με την τέχνη του κινηματογράφου.

Η κινηματογραφική αφήγηση. Μια εξιστόρηση με εικόνες και ήχους

Ασκήσεις

1. Να επιχειρήσετε τις πρώτες γραφές ενός σεναρίου, λαμβάνοντας υπόψη το απόσπασμα [Το σενάριο.12](#) [Μαθήματα για τον κινηματογράφο](#). Πρώτα θα γράψετε τη σύνοψη της ιστορίας σας, απαντώντας στα ερωτήματα: Τι συνέβη; Σε ποιον/ ποιους; Πού; Πότε; Γιατί; Ποιες ήταν οι συνέπειες; Ποιος αφηγείται; Θυμηθείτε πως η ιστορία σας πρέπει να έχει κεντρική ιδέα, συγκρούσεις, δραματική ένταση (σασπένς), κορύφωση και λύση. Μετά θα προχωρήσετε στην «επεξεργασία» («τρίτμαν»), όπου θα εξαλείψετε κάθε λογοτεχνική περιγραφή και θα περιγράψετε ψυχολογικές καταστάσεις και συμπεριφορές με πράξεις (ρήματα). Αν θέλετε, προχωρήστε και στο γύρισμα μιας σύντομης ταινίας.
2. Εργαστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα παρακολουθήσει ένα μέρος της τηλεοπτικής εκπομπής «Παρασκήνιο» με θέμα [Το σενάριο στον ελληνικό κινηματογράφο](#), στην οποία σημαντικοί σκηνοθέτες και σεναριογράφοι προσπαθούν να δώσουν μια ερμηνεία για το καλό σενάριο και για τον καλό σκηνοθέτη. Οι προσκεκλημένοι της εκπομπής μιλούν, επίσης, για τις διαφορές και τις ομοιότητες της λογοτεχνίας με το σενάριο και τις κινηματογραφικές ταινίες που είναι εμπνευσμένες από λογοτεχνικά έργα. Οι ομάδες θα κρατήσουν σημειώσεις και θα παρουσιάσουν τα κύρια σημεία της συζήτησης στην ολομέλεια.
3. Λαμβάνοντας υπόψη το παρακάτω απόσπασμα για τη σχέση του κινηματογράφου με τη λογοτεχνία, να συζητήσετε: Ποιο είναι το ψευδοπρόβλημα στο οποίο αναφέρεται ο συντάκτης του κειμένου; Ποια είναι, κατά τη γνώμη του, η βασική προϋπόθεση για τη μεταφορά ενός λογοτεχνικού κειμένου στον κινηματογράφο;

Εξάλλου η ειδική σχέση του κινηματογράφου-λογοτεχνίας (με την έννοια της μετατροπής ενός λογοτεχνικού κειμένου σε κινηματογραφική εικόνα), αποτελεί ένα ψευδοπρόβλημα και μια αδικαιολόγητη πηγή αντιμαχίας ή διένεξης ανάμεσα στους κινηματογραφιστές (σεναριογράφο και σκηνοθέτη) και στους συγγραφείς. Συνήθως οι τελευταίοι κατηγορούν τους σκηνοθέτες για παραποίηση των έργων τους. Πρόκειται ασφαλώς για τεχνητό ή κακώς τοποθετημένο ζήτημα που προέρχεται κυρίως από τους συγγραφείς. Ο κινηματογράφος ως τέχνη έχει τα δικά του εκφραστικά μέσα,

διαφορετικά από αυτά της λογοτεχνίας. Είναι φανερό λοιπόν ότι η μετατροπή ενός λογοτεχνήματος σε κινηματογράφο προϋποθέτει αλλαγή εκφραστικών μέσων από μια τέχνη σε μίαν άλλη. Διαφορετικά αν ο κινηματογράφος κάνει δουλική μεταφορά, θα αποτύχει, γιατί θα πρόκειται στην καλύτερη περίπτωση για μια επίπεδη εικονογράφηση.[...] Ένα κινηματογραφικό έργο μπορεί απλώς να εμπνέεται πολύ γενικά και ελεύθερα από ένα λογοτέχνημα ή μέρος του ή από κάποια μεμονωμένη σκηνή του, έστω και πολύ μερική. [...] Συχνά οι ρώσοι σκηνοθέτες εμπνέονται από την κλασική τους λογοτεχνία, στην οποία δείχνουν μεγάλο σεβασμό. Αλλά και πάλιν, οι ίδιοι αποδεικνύουν ότι σεβασμός στο λογοτεχνικό πρότυπο δε σημαίνει με κανένα τρόπο αναίρεση των ιδιαίτερων κινηματογραφικών εκφραστικών μέσων.

Γιώργος Διζικιρίκης,

Λεξικό αισθητικών και τεχνικών όρων του κινηματογράφου

4. Οργάνωση project «Λογοτεχνία και Κινηματογράφος»:

Να εργαστείτε σε ομάδες, προκειμένου να συγκρίνετε ένα λογοτεχνικό έργο με την κινηματογραφική εκδοχή του.

- Θα μπορούσατε να δουλέψετε πάνω σε ένα μυθιστόρημα, π.χ. το [Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά](#) του Νίκου Καζαντζάκη ή το Z του Βασίλη Βασιλικού, και να δείτε αντίστοιχα την ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη ή του Κώστα Γαβρά. Θα μπορούσατε, επίσης, να δουλέψετε πάνω σε θεατρικά έργα του Σαίξπηρ που έγιναν ταινίες, όπως το *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* του Φράνκο Τζεφφρέλι ή το *Έμπορος της Βενετίας* του Μάικλ Ράντφορντ.
- Σκόπιμο θα ήταν να διαβάσετε πρώτα το λογοτεχνικό κείμενο και έπειτα να δείτε την ταινία.
- Καταγράψτε τις αλλαγές που έγιναν για τη μεταφορά του λογοτεχνικού έργου στον κινηματογράφο, καθώς και τις εντυπώσεις σας. Ορισμένες αλλαγές οφείλονται, βέβαια, στην προσαρμογή του λογοτεχνικού έργου στη γλώσσα του κινηματογράφου. Άλλες αλλαγές που μπορεί να αφορούν την πλοκή και τους ήρωες οφείλονται στην εκάστοτε ερμηνεία του λογοτεχνικού έργου από τον σκηνοθέτη και τον σεναριογράφο.
- Να παρουσιάσετε την εργασία σας σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο με την υποστήριξη του κατάλληλου λογισμικού. Φροντίστε να

προβάλετε χαρακτηριστικές
στιγμές της ταινίας, για να
τεκμηριώσετε την εισήγησή σας.

 ΠΡΟΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΟΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ
ΛΟΓΟΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΠΕ

5. Να διαβάσετε τη νουβέλα του

Γεωργίου Βιζυηνού [Το μόνον της ζωής του Ταξίδιον](#) και να βρείτε στοιχεία για
τη ζωή και το έργο του συγγραφέα από διάφορες πηγές, π.χ. βλ.

http://www.biblionet.gr/author/2820/Georgios_Vizyenos.

- Να δείτε στην τάξη την ομώνυμη [ταινία του Λάκη Παπαστάθη](#) και να συγκρίνετε την κινηματογραφική εκδοχή με τη νουβέλα, σχολιάζοντας τις επιλογές του σκηνοθέτη.